

Hieronder een brief van **Piet Zwagerman** uit januari 1962 over de kolonie te Nieuwe Niedorp (opgericht eind 1901 of begin 1902; afgewikkeld ca 1952).

De brief is integraal opgenomen in een onuitgegeven scriptie over de Horstermeer.

Volgens belofte zal ik u iets schrijven over het ontstaan en verder verloop van de landbouwkolonie te Nieuwe Niedorp, hoewel ik Zondagmiddag van **Jacob Langendijk** heb gehoord, dat u twee uur bij hem was geweest en toen nog naar **Grietje Meisner** bent gegaan om ook daar uw licht op te steken. Dat zijn dan drie bronnen van informatie en dan zult u ook in de geschiedenis van ons dorp en in het verhaal over **Schermerhorn** er iets over vinden; het kon slechter. Ik hoop, dat alles wat u er over leest en hoort niet al te veel van elkaar verschilt, want dan zou u kunnen denken: Die Nieuwe Niedorpers kletsen maar wat. Maar ter zake.

De "kolonie", zoals die stichting al spoedig genoemd werd, had tot officiële naam "Het Federatieve Fonds". Oprichters waren: **Dirk Kruit, 29 jaar, Maarten Koorn 24. Dirk Zwagerman, 27 en Aaltje Zwagerman, 23**. De datum van de oprichting weet ik niet; of het in de herfst van 1901 of van het voorjaar van 1902 ben ik vergeten. Ze kochten aan het Westeinde van ons dorp een hele grote oude boerenwoning, een oude kast met riet gedekt, waarvan al het land door de publieke verkoping in andere handen was gekomen. Een huis zonder land dus en Zoo kwam het, dat ze van onze vader Jan Zwagerman een stuk land huurden aan het paadje (nu Provinciale weg. Het was grasland, grootte 3,23 H.A. Ze huurden het en drie jaren is het voor hen de bron voor hun levensonderhoud geweest. In de loop van het jaar 1904 kwam er in ons dorp een boerenplaatsje te koop in de hoek Westeweg en de weg naar 't Veld. Door financiële hulp van mensen, die even als zij een andere levensbeschouwing waren toegedaan dan de gewoon gangbare, werden ze in staat gesteld dit te kopen en lange jaren heeft de 6,5 H.A. van dit boerderijtje hun tot inkomstenbron gediend. Ik meen, dat **Lodewijk van Mierop, prof.van Rees en Felix Ortt** de gevers waren. Misschien waren er ook nog anderen bij.

De vier opzichters waren geheelonthouder en vegetariër en hun beginselen zou men nu Humanisties noemen. Hoewel het Humanisme reeds oud is, hoorde men toen die naam nooit, wel de naam "Christen-Anarchist". Toch was dat geen goede naam voor hen, want hoewel we toen nog in de tijd leefden van de godsdienstige opvoeding, denk ik toch, dat niet één van die vier mensen geloofden in een God als Schepper en Christus als z'n Zoon, Daarvoor waren zij te realistisch ingesteld.

In de jaren na 1904 kwamen enkele jonge mensen met dezelfde hoge idealen in de kolonie en zodoende werd de woning aan de Westeweg ook bewoond. Ze bouwden er daar nog een woonhuis bij, dat nu nog staat en nog een vrij aardig huis is. Ook legden zij een grote boomgaard aan. Het oude boerderijtje is er niet meer. Het ging de kolonisten financieel goed en zoo werd besloten de oude behuizing in het dorp te slopen en een geheel nieuw pand te bouwen. Er waren twee jongelui bijgekomen; **Dirk Smit (smid van z'n vak) en Jan Hartog, timmerman**. Er werd een groot huis gebouwd met twee werkplaatsen en twee woningen. Een voor die tijd riant gebouw. Het staat nog. Dirk Smit (broer van Florus) sloot een vrij huwelijk met **Marie Watersman**.

Jan Hartog trouwde (ik meen voor de wet) met **Neeltje Swart**. Ook **Christiaan Kamper** was er bijgekomen. Die ging in een vrij huwelijk met **Grietje Meisner**, die u Zondag hebt gesproken. Mijn broer **Dirk** trouwde (Voor de wet) met **Aafje Langedijk (zuster van Jaap) en Dirk Kruit** ging in een vrij huwelijk met **Trien Swart**. Ze was geen familie van Neeltje Swart. En eenige jaren later is **Maarten Koorn** getrouwd met **Jansje Teeling**. Door de vroege dood van Jansje heeft dit huwelijk niet lang geduurd. U kunt u wel voorstellen, dunkt mij, dat er toen oneenigheid kwam. Ook in die tijd waren de verhoudingen tegenover andersdenkende of niet denkende mensen van ons dorp wel eens lelijk gespannen. Er was toen een zoodje jongeluid op het dorp, die heel slecht leefden en die meenden in de kolonisten de mensen gevonden te hebben, die ze in hun dronken sadisme ongestraft konden sarren. Maar **Kamper en Smit** lieten zich dat niet aanleunen en het gevolg was wel eens een hevige ruzie. Dirk Smit had toen ook nog een hulp in z'n smederij. **Echard**, en deze was evenals Dirk heel niet van plan, zich door deze dronken vlegels te laten bespotten en soms te molesteren. Op een avond loste Echard zelfs een pistoolschot op hen en de hagel kwam gelukkig in een boom terecht. Nooit is

deze zaak aangegeven. Langzamerhand is toen de toestand weer beter geworden. **Kamper, D. Zwagerman, Aaltje Zwagerman, Kruit en Koorn** woonden tijdens dat voorval reeds op het plaatsje aan de esterweg.

Langzamerhand begon toen ook de uittocht uit de kolonie. **Dirk Kruit** was meen ik de eerste, die vertrok. **Jan Hartog** verloor z'n vrouw en ging of was er reeds uit. **Kamper en Grietje Meisner** gingen uit elkaar. **Chris** Kamper ging naar Amerika en de rest weet u.

Met **Kamper** heb ik nog briefwisseling. **Dirk Zwagerman** en z'n vrouw gingen er ook uit en boerden later op de plaats van onze ouders. **Dirk Smit** hield het in de smederij ook niet uit en werd landbouwer (huurde een bedrijfje). Hoe het met hem afgelopen is weet u misschien wel. Treurig! Z'n vrouw heeft hem verlaten en hij is aan kanker gestorven. Hij was even oud als ik. M'n vrouw en ik hielden veel van hem. Wij hadden toen een rederijkerskamer en speelden samen toneel. Veel stukken van Heijermans ebben we opgevoerd en hij kon het best en hij had toch heel weinig onderwijs genoten. De ongelukkige afloop van het huwelijk en z'n vroege dood, heeft ons zeer getroffen. Van de beginners was nu enkel **Maarten Koorn** nog over, die zoo ik schreef ook trouwde, maar door de vroege dood van z'n vrouw was hij spoedig weer alleen en nog lange jaren heeft hij samen met het echtpaar **Bosman** op het bedrijf aan de Westerweg gewoond. De laatste jaren van z'n leven is **Koorn** in het "Tehuis" verpleegd en is er ook gestorven. Hij was een eigenaardige figuur, een stille, onopmerkelijke man, die veel wist, een diepe wijsheid bezat en die toch niets dan lager onderwijs had genoten. Van vele zaken wist hij echter meer dan menig gestudeerde.

Van het **echtpaar Bosman** stierf de vrouw, Bosman kon ook niet veel meer en is toen in een verplegingshuis gegaan. De eigendommen van het Federatieve fonds zijn toen geschonken aan de vereeniging "Gemeenschappelijk grondbezit". Dit is niet zonder strubbelingen gebeurd en nog niet zoo heel lang geleden (10 jaar ongeveer). Ik ben er ook nog bij betrokken geraakt. Ik was toen wethouder van Nieuwe Niedorp en omdat ik een van de weinigen was, die de kolonie van het begin af meegemaakt, wilden ze graag, dat ik mij er mee bemoeide. Hoewel ik zelf nooit heb kunnen inzien, dat deze onderneming om tot een betere samenleving zou slagen, heeft het ons toch

diep getroffen, dat het zóó moest aflopen.

De culturele geschiedenis

Dit is dan de economische geschiedenis van de kolonie, en nu de culturele. Er kwamen en gingen in de loop van de jaren veel mensen (ook buitenlanders) naar en uit de kolonie. **Chris Kamper** had als dienstweigeraar 18 maanden gevangenisstraf opgeknapt en zich op "Esperanto" geworpen, schreef en sprak het heel goed. Zoo was het mogelijk, dat hij met allerhande mensen kon spreken, onverschillig, uit wat land zij kwamen, als ze ook maar Esperanto kenden. Er is geruimen tijd een **jonge man uit Lithouwen geweest en ook een Rus**, een student. De Hongaar **Arpad Moldovan** kwam in 1922 in Nieuwe Niedorp en is er gebleven. (De rest weet u). En behalve de buitenlanders kwamen er ook veel uit ons eigen land. 't Was voor de kolonisten een opgewekte en leerzame tijd. **Dominé Schermerhorn** kwam er dikwijls om een praatje te maken en hij was door zijn talenkennis in staat met de buitenlandse bezoekers te converseren. In de oorlog 14-18 kwamen ook de gebroeders **Jan en Felix Roosenbacker uit België** met hun gezinnen. **Jan Rossenbacker** was een opgeroepen dienstplichtige, die niet wilde vechten en **Felix**, z'n broer vluchtte voor de Duitse legers uit de omtrek van Antwerpen. Ze kwamen in de kolonie terecht. Felix is later weer teruggegaan. Jan kon niet terug en heeft hier in Heiloo de tweede wereldoorlog ook nog meegemaakt. Jan was meubelmaker, Felix beeldhouwer (beiden goede krachten), Jan was een groot liefhebber van toneel en speelde zelf lang niet slecht. Wij mochten hem graag horen met z'n Vlaamse uitspraak (ongeveer als Karel Jonkheere).

De kolonisten waren ook altijd bereid de mensen te helpen en hoewel ze daar aan de Westeweg vlak bij het Roomse gedeelte van de bevolking woonden, was de verhouding tot hun buurtgenoten heel goed. In de beginjaren toen ze nog in de grote, oude boerderij woonden, hebben ze zelfs een meisje, dat T.B. had, tot de dood toe verpleegd.

Misschien heeft het u al verwonderd, dat ik nog niet geschreven heb, dat ook de oude **Jan Koorn uit de Horstermeer en Keulen en P. Band** enige tijd in de kolonie zijn geweest. Ja, dat komt, als je dan aan het schrijven bent, vliegen de gedachten vooruit en dan valt het niet mee, voet bij stuk te houden. Ook is er als jongen van 12

jaren gekomen **Jan Vrolijk**, die later trouwde met **m'n jongste zuster Neeltje**. Hij ging Augustus 1914 als verstekeling naar Amerika en is Amerikaan geworden. Mijn zuster is in 1938 gestorven. Hij is voor de tweede maal getrouwd, weer met een Hollandse en woont in Californië. Deze zomer zijn ze nog even in Nijerap geweest. Er zijn er nog velen geweest, maar ik kan ze niet allen meer noemen. Ook **Cor Bruin** is er wel eens geweest. En vergeten is nu ook weldra dit stukje geschiedenis van Nieuwe Niedorp maar toch is ons dorp door dit alles niet zoo als andere dorpen. Altijd is hier nog een kern van mensen, die naast hun dagelijks werk, toch ook nog aan iets anders denken.

Namen van enkele kolonieleiden

Band, Pieter	Meddens, Bernardus Johannes
Buuren, Leentje van	Meisner, Grietje
Dok, Jacob van	Moldovan, Arpad
Eckhard, Hendrik Christiaan	Oosterbroek, Pieter
Hartog, Jan	Rossenbacker, Felix
Hennepe, Anna Elisabeth ter	Rossenbacker, Jean Comarus
Kamper, Christiaan	Smit, Dirk
Kaspers, Derk Berend	Teeling, Jansje
Keulen, Gerlof	Veth, Karel
Koning, Dirk	Vliet, Simon van
Kooi, Grietje van der	Vrolijk, Jan
Koorn, Jan	Waterman, Maritje
Koorn, Maarten	Weetering, Johan Catharinus van de
Kruit, Dirk	Zwagerman, Aaltje
Langedijk, Jacob	Zwagerman, Dirk
Mantel, Arie	Zwart, Neeltje